

1106

9/10

DOLOMITSKI

GLAS

July 1944

15

1870

1870

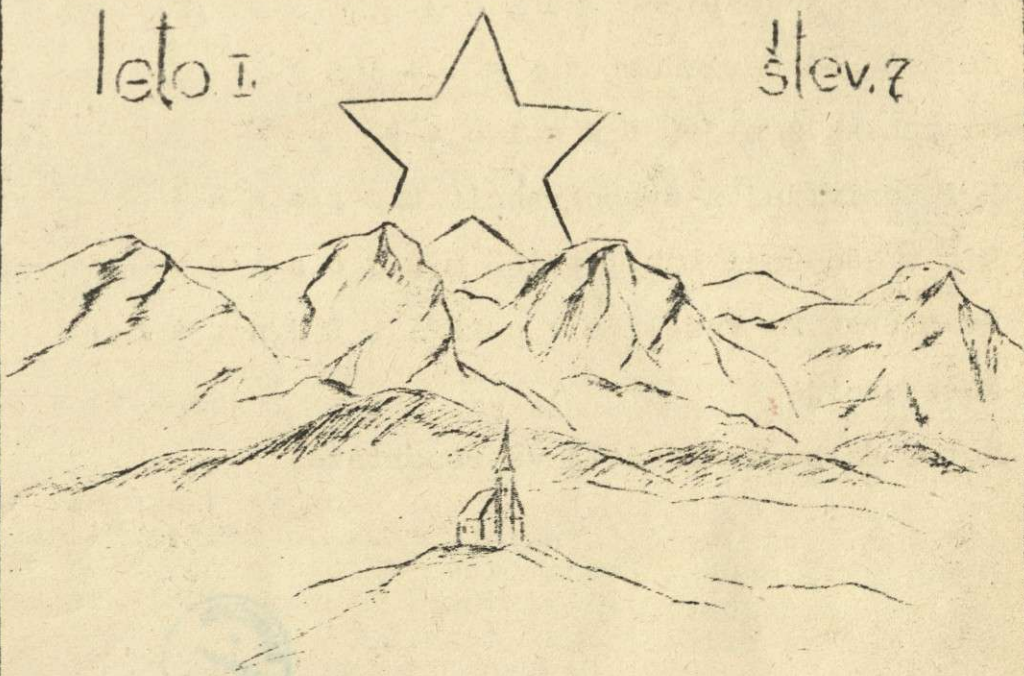
1870

DOLOMITSKI GLAS

IZDAJA PROPAGANDNI ODSEK
DOLOMITSKEGA
ODREDA

leto I.

štev. 7

V S E B I N A

Slovenska blagovestnika sv. Ciril in Metod (T o n e)

Blagovest (T o n e)

Koroška na poti k vstajenju (L j u b a n)

V pomladno noč (B o j a)

Napad na železnico (D a n e)

Kurgan pod Herzonom (V a s i l i j)

Slovenska zemlja (D a n i c a)

Mož doživljaj z švabobranci (B o j a n a)

Dih v današnji Ljubljani (Z m a g o s l a v)

Švabobrantska veselica v cerkvi (L j u b a n)

Naše akcije

Motor so kupovali (šaljiva reportaža)

SLOVANSKA BLAGOVESTNIKA

SV. CIRIL IN METOD

o je krščanska vera srečno prebrodila svojo kritično dobo preganjanja rimskih cesarjev, se je kaj kmalu razširila po vsem tedanjem kulturnem svetu.

Samo Sloveni so se več kot eno tisočletje krepko upirali tej novi veri in ostali zvesti svojim prastarim prirodnim Bogovom.

Temu pa se ne smemo prav nič čuditi, če le male pomislimo, kaj je moralo vse prenašati naše ubogo ljudstvo od nosilcev te nove vere. Milina kristusovih naukoy se nikakor ni vjemala z grozotami, ki so jih uganjali krščanski tujci s Sloveni. Z ene strani se je učila ljubezen do svojega bližnjega, z druge strani pa so estri meči učiteljev sekali globoke rane v naš živel. Zgodovinsko znan po svojih grozotah je bil nemški viteški red, ki je pod krinko širjenja krščanstva z ognjem in mečem naravnost iztrebil vse Slovence, ki so že iz prastarih časov prebivali po vsej Nemčiji od današnje Luneburger Heide blizu Hamburga do vzdne Prusije, od severa pa do Balkana. Da so ti viteški nemški kanibali opravili temeljito svoj mesarski posel nam dokazujejo ne le samo pisani nemški viri, ampak že samo dejstvo, da od naših pradedov ni ostalo po vsej Nemčiji skoraj nič več, razen peščice Lužiških Srbov in nekaj Poljakov. Kamor koli so prihrumeli ti viteški roparji, so požgali Slovenom vse domove, pokili so, vse moške in celo ženske in otroke, v kolikor jih niso odpeljali s seboj v ropstvo. Skozi dva tisočletja so Nemci ohranili svojo staro prakso. V tej vojni smo jih lahko spet občudovali po grozotah, ki so jih uganjali z našim ljudstvom. Tako je bilo tudi v starih časih - zgodovina se ponavlja.

Kakor dandanes, sose tudi takrat našli privrženci, ki so držali z tujci, ker so pač od njih imeli kake koristi, in časti. Tedanja cerkev je pač bila nositel-

jica fevdalnega reda, in marsikateri slovenski ne-
značajnejš se je dokopal z pomočjo cerkve do plemstva.
Polagoma je seveda odpadel od svojega rodu in postal
sam Nемеc.

Povsem tem mora biti jasno, da so naši predniki
naravnost sovražili krščansko vero, ki jim je toliko
krivic prinašala in malo da ne skoraj uničila in iz-
trebila.

Temu stanju sta napravila konec brata Konstatin
(ki je pozneje dobil samostansko ime Ciril) in Metod.

Rastislav, ki je takrat vladal v Velikomoravski
državi, se je obrnil na bizantinskega cesarja Mihaela
s prošnjo, da mu pošlje misijonarje, ki bi znali slo-
venski jezik. Ta mu je res prošnjo uslišal in poslal
na Moravsko brata Konstantina in Metoda.

Brata Konstantin in Metod sta bila sinova visoc-
kega carigradskega uradnika, ki sta obvladala popolno
na tedanji staroslovenski jezik. Konstantin je studi-
ral teologijo, medtem ko je njegov brat Metod bil pr-
votno upravnik neke slovenske bizantinske pokrajine,
predno je stopil v samostan na gori Olimp pri Brusii
v Mali Aziji. Oba brata sta se takoj prijela dela in
še predno sta odpotovala na Moravsko, sta prevedla na
staro slovenski jezik nekaj evangelskih beril in li-
turgijskih tekstov. V glavnem je vse to delo opravil
Konstantin, ki je tudi ustvaril posebno pisavo za Slo-
vane, ki so ji pravili glagolica. Pozneje se je iz nje
razvila cirilica, ki je mnogo enostavnejša. Tako je ba-
je nastala prva slovanska pisava. Vendar pa ne smemo
jemati vse take priče kot resnične, ker Konstantin si
prav gotovo ni izmislil iz svoje glave tako komplici-
rano pisavo kakor je glagolica, nego je imel zato ne-
ke stare vire o staroslovanskih runah, katerih mnoge
najdemo posebno v Italiji in sicer v Etruriji na sta-
rih grobiščih. Bilo tako ali ne, prav gotovo bo, da se
je Konstantin kot, izkušen bibliotekar in sploh bibli-
ofil držal staroslovenske tradicije in je našel vire
za najstarejšo slovansko pisavo. Saj je sv. Hironim ki
je bil tudi slovanskega rodu, že davno skoro štiristo
let nazaj napisal svete pisne na staroslovenskem je-
ziku, to je po običajnem učenju o selitvi narodov, pač
mного preje predno bi baje Hrvati prišli na Hrvatsko.
Te so vse stvari, ki jih bo treba raziskati po izviri-

nikih in po zdravi človeški pameti. Iz vsega tega lahko vidimo, koliko namernega zla so napravili romanski in germanski narodi, posebno tujci - Nemci slovanskim x narodom. Celo zgodovino so falzificirali, da bi Slove ne ponižali in jih dejali v nič, kakor da bi bila to manj vredna bitja, katere lahko vsakdo uničuje po mili volji, kakor da za njih ne bi veljala toliko čisla na in opevana krščanska ljubezen.

Slovanska apostola Konstantin in Metod sta našla pravo pot v srca Slovencev in od tedaj naprej se je krščanska vera naglo širila.

Uvedla sta slovansko službo božjo in posledica tega je bila, da sta naletela na oster odpor s strani nemških škofov, ki so obdolžili slovanska apostola da učita krivo vero. Na poziv papeža Nikolaja I. sta brata odpotovala v Rim, kjer je medtem časom novoizbrani papež Hadrijan odobril njuno delovanje. Konstantin je tam v občutku smrti stopil v grški samostan, x kjer je dobil ime Ciril, toda kmalu nato je umrl. Bilo je to l. 869 in Metod se je vrnil sam na Moravsko.

Ker pa je takrat ravno divjala vojna z Nemci, Rastislav in knez Kocelj sta se skupno borila nemški ekspanziji, je Metod na poziv kneza Kocelja odpotoval nazaj v Rim, kjer mu je papež podelil panonsko nadško fijo. Zaradi izdajstva Rastislavovega nečaka Svatopluka, so to vojno dobili Nemci in Svatoplug je postal vladar skrcene Moravske države. Metod, ki so ga Nemci že dolgo imeli na piki, je prišel v zapor, iz katerega je na intervencijo papeža bil izpuščen šele po dveh letih in pol. Metod je nato odpotoval k knezu Kocelju, toda tudi tu mu ni bilo obstanka, ker so Nemci tudi tu kmalu zagospodarili in s tem je prenehala obstojati panonska nadškofija in slovensko bogoslužje. Izdajalec Svatoplug se je sicer pozneje izneveril Nemcem, xx branil je trdno svojo državo proti vsem navalom Nemcev, ali po njegovi smrti je kmalu prišlo do razsula.

Svatoplug je bil razumen vladar in je pustil vprašanje bogoslužja na odločitev papežu Ivanu VIII. Ta je poklical Metoda ponovno v Rim in potrdil njegovo pravovernost, slovansko liturgijo in njegovo nadškofovsko oblast. V poslednjih letih njegovega življenja je nadaljeval s prevajanjem svetega pisma in mnogih cerkvenih spisov ter vzgojil mnogo učencev. Umrl je l. 885 kot nadškof in je pokopan v stolni cerkvi

na Velehradu na Moravskem. Njegovo delo pa se potem nadaljevali njegovi številni učenci, ki so naglo razširili krščansko vero po vsem slovanskem svetu.

Po Metodovi smrti so seveda začeli spet rovari ti Nemci in slovansko bogoslužje je bilo kmalu odpravljeno. Svatoplug je izgnal vse Metodove učence x iz zemlje, toda kljub temu se je v nekaterih slovanskih deželah ohranila slovanska služba božja, zlasti pri hrvatskih glagojaših.

Slovansko bogoslužje se je ohranilo v vseh krajih, kjer je bila v veliki večini praveslavna vera to je na Ruskem v Bolgariji in Srbiji.

Slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod imata velike zasluge v borbi za pravice slovanskih narodov, bila sta takorekoč prvoboritelja v bojih zoper krivice, ki so jih posebno Nemci po njih stari x tradiciji napravili našemu narodu.

Več kot tisoč let se je nadaljevala borba za staro pravo, odkar sta umrla naša slovanska blagovestnikain kos za kosom našega ogromnega slovanskega x telesa se je odcepal proč in spajal bodisi z Nemci ali Rimljani, a celega našega telesa zob časa ni mogel uničiti. Res so bili med nami vseskozi razni Svatoplugi, Valjhuni in Hotimiri, do današnje dobe v podobah raznih Nedičev, Mihajlovičev, Paveličev, Rupnikov, toda volja naroda je volja Božja. Resda smo v toku stoletji zgubili vse ozemlje današnje Nemčije od Lüneburger Heide do Pomerana, zgubili smo Tirole, Gornje Avstrijsko, Nižje Avstrijsko, Solnograško, Gornje Štajersko in Gornje Koroško, toda vse to bilo je potrebno, da je slovenski svet uvidel in spoznal namere našega dvatisočletnega sovražnika, da je sprejel danes ene najgigantnejših borb, kar jih pozna svetovna zgodovina do današnjega časa in se bori z besom, ki mu ni primere.

Takrat, ti naš dvatisočletni mesar, uničevalec našega življa, ti naš največji sovražnik boš plačal za vse grhe in zločine, ki jih je skozi dvatisoč let prizadeval tvoj rod našim pradedom, na čijih gomilah si ti grabežljivi tujec gradil svojo krvavo državo. Dan pravične sodbe se bliža.

Ivanovič.

BLAGOVEST

Že sveti se pred nami svoboda
Težka bila je borba
za naš obstoj,
skoz veke bil se je boj.

Sveta Ciril in Metod
zavzela sta se za naš rod.
V borbi za naša prava
večna bodi jim slava.

Od borb in udarcev prekaljen
ratal naš narod je trd
od tujcev stalno preganjen
postal je močnejši kot smrt.

Slovani, vsi na rotišče!
Ne bo nas več tujec teptal!
Zgrabimo trdno toporišče,
pojdemo nad nemške druhal!

Blagovestnika naša slovenska
sta sveti Ciril in Metod.
Nobena več sila peklena,
ne bo nas pregnala od tod.

Fantje naprej! - Zmaga je naša!
Poslednji zdaj bije se boj.
Svobodna vsa mora bit zemlja naša,
a dolg kakor svet naš obstoj!

I v a n o v i č

KOROŠKA NA POTU K VSTAJENJU

Prav dobro se spominjam dne, ko sem z vrhov naših planin prvokrat zagledal našo Koroško. Bil je takrat lep poletni večer in sonce je z svojim zlatim bogastvom zasipalo nebeškolepo Gosposvetsko polje, katerega skrajne meje so ležale v senci modrikastih alpskih vrhov. Globoko v dolini se je vila reka Zila, zeleni gozdovi so obrobljali Vrbsko jezero, ki se je kot čudežno ogledalo zastrmelo v zahajajočo nebesno kroglico. Stal sem nepremično in nisem mogel odtrgati oči od tega morja lepote, ki jo je podelil stvarnik veselim ljudem, ki ljubijo svojo zemljo z neizmerno ljubeznijo. Ta zemlja je skozi tisočletja povezana z usodo slovenskega naroda, narod jo je močil s svojo krvjo, jo negoval in ljubil, kot ljubi mati svojega otroka.

Toda za vsa ta lepota je morala Koroška plačevati krvavo ceno. Grabežljivi tujec je skozi veke stezal svoje umazane roke po tej deželi, hoteč iztrebiti slovenski narod in sam uživati vse bogastvo in lepote. Tujci so vsiljevali našim prednikom svoje šege in običaje, svoj, našemu narodu nerazumljiv jezik in se obnašali na zemlji, ki je od pamtiveka naša, kot absolutni gospodarji.

Tujcem se je le v majhnih predelih Koroške posrečilo z nasiljem ponemčiti ljudstvo. Velika večina je ostala zvesta svojemu materinemu jeziku, slovenska beseda je šla od ust do ust iz roda v rod. V vseh težavah pa je bila spremljalka trpečemu ljudstvu prelepa slovenska pesem. Pele so jo matere v tihih večerih svojim otrokom, peli so jo fantje na vasi, pele so jo dekleta na polju. Taka je ostala do danes, tako je prinesel daljni veter do naših src, žalostno in tožno, polno bolečine in gorja.

Partizan jo je slišal in razumel. Njegova pest se je stisnila, njegovi koraki so pohiteli preko Karavank k Zili in Dravi. Zaropotali so mitraljezi po belih cestah kjer se je brezskrbno šetal tujec, zavihrale so slovenske zastave po temnih gozdovih Osojskega jezera.

— 7 —
Ljudstvo je prisluhnilo slehernemu strelu, ki je pre-
trgal nočno tišino in mu povedal, da je vstal kralj Ma-
tjaž s svojimi vojščaki in da bo povedel Koroško v no-
vo življenje.

Trda, a neizprosna je borba proti tujcu. Vsak dan
padajo junaki, njihovi grobovi pa so trdne stopnice po
katerih koraka Koroška k svoji materi Sloveniji. Težko
ranjeni nacistični zmaj se valja v krvi, a njegovi kre-
mplji so še ostri. Naše oči so uprte tja, kjer sekajo x
naši borci drobovje nacistične zveri, v najtežjih okol-
ščinah.

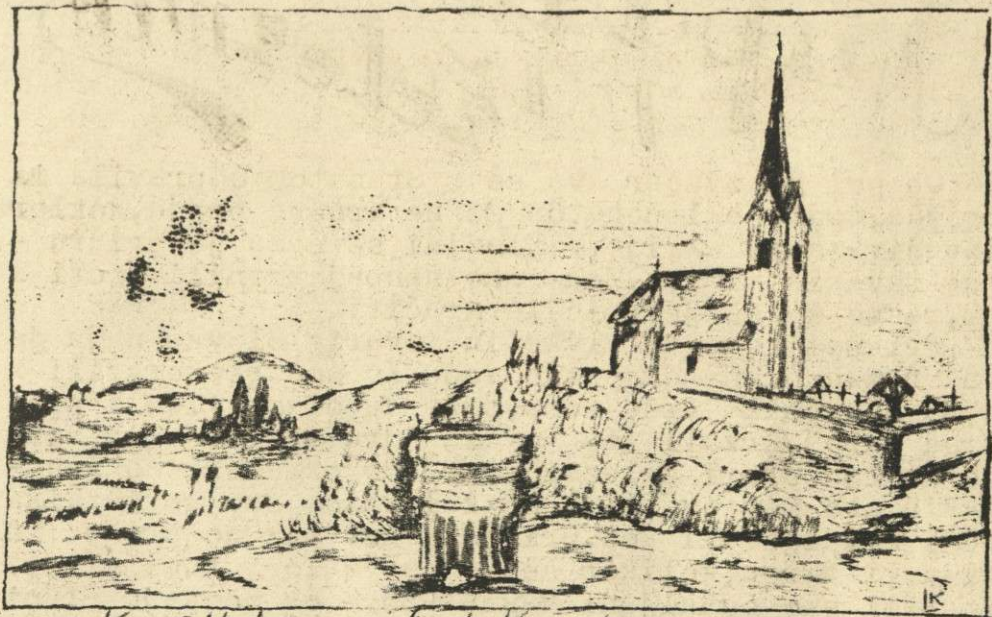
Mi vsi bomo podprli koroške partizane v njihovi
najtežji borbi.

Podprli jih bomo z orožjem in z vsem, kar imamo x
na razpelo, da bo Koroška nekoč zadihala svobodna v
svobodni domovini.

Da bodo zvonovi z Gospe svete nekoč zazvonili k
velikemu vstajenju.

Da bo nekoč slovenska zemlja ena sama pesem svo-
bode in bratstva od Zile do Krke, od Maribora do Trsta.

L j u b a n

„Knežji kamen“ pri Kriškem gradu

V pomladno noč

Na grebenu šinila je luč...
O čuj, kako je silno zazvenelo,
v tišino zagimel je buč...
zeleno listje se šume razvnelo je-
v pomladno noč!

Tri telesa so trepaje obležala,
na zemlji mokri poslednjikrat,
čez nje se pesem gromko je smejala.
Sovrag, preklet si tisočkrat to noč!

Še en pogled-umirajoča pest,
in zadnji dih v cvetočo še prelest,
nato z drevesa padel je poslednji cvet,
rdeč curek kanil je čez mrzlo pest-
v pomladno noč!

B o j a

Napad na železnico

Ob pol 8. zvečer sva se s Stanetom odpravila iz taborišča, trdno odločena, da se ne vrneva preje, dokler ne izvršiva kake akcije. V Planini se nama je pridružil še tovariš Slavko. Tako smo skupaj krenili proti x Lazam, ratno ko se je pričelo mračiti.

Prispeli smo do Pivke in tovariš Slavko naju je kar na ramah prenesel preko vode. Ko smo prekoračili x reko, je nastopila trda tema, tako da nismo videli kra-ka pred seboj. Držali smo se drug drugega in se plažili po skalah proti železnici. Ko smo prispeli do zase-ke, kakih sto metrov stran od železnice smo se sezkih in bosil nadaljevali pot. Prispeli smo tik do proge in pregledali teren, kolikor se je pač dalo v temi videti.

Bili smo oddaljeni kakih 200 m od postaje Plani-ne. Pripravili smo vse potrebno in nastavili mino na železniški kretnici. Morali smo delati z največjo pre-

vidnostjo, ker je svetila s postaje električna luč in dvajset metrov stran pa signalna. Malo proč od signalne luči smo videli v poltemi sovražni bunker. Ker se ni nič zganilo, smo sklepali, da so švabobranci v njem zaspali.

Prižgali smo vžigalno vrstico in se oddaljili v bližni gozd. Radovedno smo čakali, kaj se bo zgodilo. Med tem smo se tudi obuli. Čakali smo vsega skupaj ka-ke četrt ure, toda eksplozije ni hotelo biti. Takoj smo posumili, da nekaj ne more biti v redu.

Vrnili smo se k progi, zamenjali vrstico in detektor ter se vrnili v gozd na staro mesto. Čakali smo in čakali, pa zopet ni hotelo nič biti. Toy Slavko nam je rekel: "Poberimo eksploziv, pa pojdimo rajše minirat električne drogove." Komaj je dobro spregovoril že je zagrmelo, da se je stresla zemlja. Preko nas je frčalo kamenje in kosi železniških tračnic. Svoje delo smo dobro opravili in je bilo treba misliti na umik.

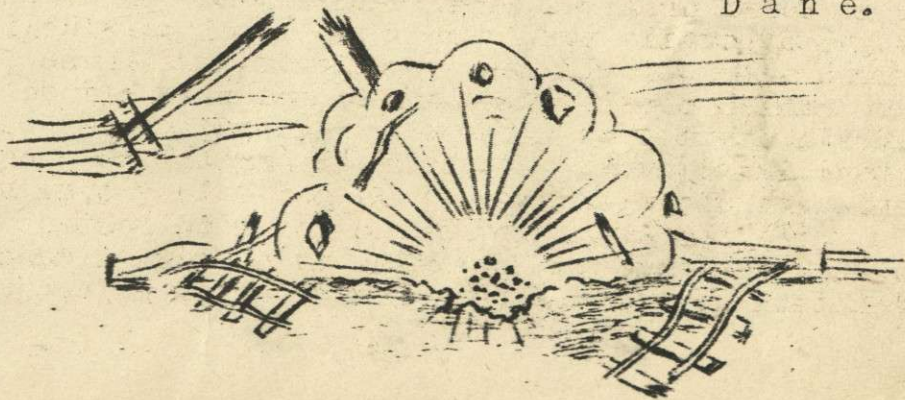
In sovražnih bunkerjev in postojank se je začelo blazno streljanje iz mitraljezov in minometov. Na kraj eksplozije je pridrvel tudi sovražni oklepni voz. Seveda je mogel ugotoviti samo razdeležano progo in se vrniti.

Tudi mi smo se z veselim srcem vrnili v naše taborišče in se smejali sovražniku, ki je streljal v tri dni in tri noči brez potrebe ter trošil municijo.

Nekje na sovražnih postajah pa čakajo sovražniški vlaki polni municije in orožja in ne morejo naprej.

Ob vlakom gor pa dol nervozno stopicajo domišljavi Švabi in preklinjajo na ves glas: "Verfluchte Banditen."

D a n e.

KURGAN POD HERZJONIM

Stoji pred Kersonom v stepi zeleni
z travo zaraščen kurgan.
Junaško boril se je z Nemci tu kleni,
železni mornar, partizan.

Je šel nad Odeso, a prišel pred Kerson
v zasebo je hrabri odred,
na levo zastava, fašisti na desno,
a bomb je ostalo deset.

"Tovariši" rekel je, obrnjen k odredu
železni mornar, partizan
Kerson je pred nami, prodrimo na juriš,
da pali ne bomo zaman.

In fantje so rekli: "Prodrimo tovarši!"
zadosti nam bomb je deset,
"Na juriš!" in z bombami so se prebili,
mornar pa je pačel začet.

Stoji pod Kersonom v stepi zeleni,
z travo zaraščen kurgan,
leži pod kurganom junak naš jekleni-
tovariš mornar, partizan.

V a s i l i j
(Iz ruščine prevedel Tone)

Slovenska zemlja

Pomladno sonce žareče obseva
hladno zemljo,
moja duša razbolela od gneva,
upira v jasno nebo,
svoje žalostno oko,
in čaka svobodnega dneva.

Zemlja, vsa žejna je delovnih rok,
kdo ji izruje plevel?
Cvetice, vsak dan poslušam vaš jok:
kdo nas bo oplel,
kdo nas bo otel,
kdo nas uvrstil v zmage bo lok?

V družini bival vedno je mir,
bila vzor je lepote,
ali prihrumel je sovražnik, hudoben zločin
razpršil dobrote,
odvzel je krasoto,
prinesel nam vsem je pogin.

Poklical za pričo vsakdo bo življenja
svoje, vse polno gorja,
da plača z maščovanjem vse naše trpljenje.
Vse kupe solza,
vse muke sveta:
gradile nam bodo vstajenje!

O domovina, naša rodna vstajaj,
s teboj smo složni mi vsi,
naš rod slovenski s pogumom napajaj!
Nad tabo jih tisoče bdi,
in kliče ti vsak, ki za tebe drhti:
"Sovrage za vedno premagaj!"

D a n i c a
(s terena)

MOJ DOŽIVLJAJ S ŠVABOBRANCI

/Dopis s terena./

Bilo je 2. junija. Sonce je opsipavalo s svojimi vročimi žarki prebujajočo se naravo. Moško sem ko rakala po cesti proti sosednji vasi. Kljub lepemu x vremenu sem čutila v srcu nekaj težkega in neznan glas mi je govoril: "Ne hodi!" Toda naloga, ki sem jo imela izvršiti ta dan, se mi je zdela tako sveta, da jo nebi odložila za nič na svetu.

Ko sem prispela v vas, sem se malo razgledala naokoli, pa nisem zapazila nič sumljivega. Stopila sem v neko hišo, kjer sem imela važen opravke. Par mi nut nato že začujem v veži korake in pred menoj se pojavi, švabobranska patrola. Kot blisk sem skočila x skozi druga vrata na prosto in skrila v travo važna pisma, ki sem jih imela pri sebi. Nato sem se hotela neppazno izmuzniti iz vasi.

Nisem še stopila dobrih pet korakov, ko začujem za seboj surove klice: "Stoj, stoj!" Jaz se pa nisem dosti zmenila za to vpitje in sem jo ubrala kar naprej. Tedaj pa isti glas še enkrat zarjove: "Stoj, če ne bom streljal!" Obstala sem na mestu. Ko pride x do mene me vpraša po dokumentih. Približala sta se tudi dva druga švabobranca in me začela preiskovati. Takoj sem se spomnila, da imam v nekem žepu listek, ki bi me lahko docela izdal. Toda, kakor, da bi me sam Bog varoval: preobrnili so vse žepe, samo tistega ne v katerem sem imela listek.

Peljali so me dalje, jaz pa sem jim rekla, naj me spuste domov. Eden med njimi se je surovo zasmeljal in mi dejal: "Poznam te, ti si kurirka in si bila dva meseca v našem bataljonu pri partizanih." Lažnji vec, sem mu zabrusila nazaj, govori resnico. "Prav imaš, mi je odvrnil, nisi več kurirka ampak terenka in ko nam poveš imena vseh funkcijonarjev te izpustimo, če boš pa molčala, tedaj gorje tebi! Spačil je obraz,

in še zarezal: "Odgovor nam boš dajala tudi zato, ker si nam hotela uteči." Z mirnim glasom sem mu odvrnila: "Jaz imam mirno vest, kajti nisem ne ropala, ne po žigala in ne morila nedolžnih ljudi." Te besede so ga posebno zbodle in je kot besen zarjul: Tiho, odgovor boš dajala pred našim sodnikom!"

Ko smo prispeli do neke hiše, ki je bila vsa pr epleskana z napisnimi rečejo naj prečitam, kar je go ri napisano. "Bom, ako vi ne znate", sem dejala in z ve seljem čitala: Živela OF! Živela rdeča armada! Živel Stalin! Živel Tito! "Ali veš kdo je Tito?" se zareži eden izmed švabobrancev. Vem, sem odvrnila: "To je vrhov ni komandant NOV in POJ." "Kako pa to veš?" "Čitala x sem v Slovenskem domu!" Na to mi ni vedel kaj odgovo riti in smo molče nadaljevali pot do postojanke.

Ko smo prispeli na cilj, so me zopet na vse na čine izpraševali, naj jim izdam partizane in jim po vem imena funkcij narjev. Pri tem so me sramotili in poniževali. Kljub temu, da so me imeli v oblasti sem jim v obraz rekla, da so švabobranci-nemški hlapci. Po vedala sem jim, da so se predali kot Judež Iškarijot za trideset srebrnikov in da so oni povzročili brato morno klanje. Na vprašanje, kdo me je tako dobro pod učil, sem odvrnila: "Ni treba, da bi me kdo podučil, sama sem se o vsem tem prepričala." Skušali so me tudi opijaniti, toda nisem se dotaknila vina. Tedaj sem se spomnila, da imam še pri sebi važni listek. Prosila sem za košček kruha in pojedla listek z koščkom kruha x vred. Tako, zdaj pa naj pride kar hoče.

Kmalu je pridrvela v sobo cela druhal fašistov in Nemcev. Gledali so me debelo, kot teleta v prazne jasli. V očeh so imeli zapisana vsa grozodejstva, ki so jih počenjali z našim ubogim narodom. Obraze so imeli kot rablji, hodili so nemirno sem in tja, kot bi jih pekla vest. Nek nemški oficir se mi je približal in mi rekel: "Du bist eine Banditin!" Začel me je izpraševati. Gledal me je kot stekel pes, iz ust so se mu cedile sline. Ko je končal, je poklical svoje hlapce in jih vprašal, kdo se prostovoljno javi, da me ustrelj. Takoj so bili trije pripravljeni, da izvrše pod dlo dejanje. Tedaj je pristopil k njim neki mobiliziranec in jim dejal: "Fantje glejte kaj delate, če bos-

te tako pobijali ljudi,nebo kmalu nobenega Slovenca več!"

Začeli so se malo bolj zanimati zame in me niso pu stili Nemcem v roke.Tedaj je pristopil k meni neki skva drist in mi pričel groziti z nožem.Kazal mi je kako bi mi izrezal oči in mi zabodel nož v srce.Škripal je z zobmi in me psoval z najostudnejšimi izrazi.Ko je odšel me je še udaril s pestjo v obraz.To pa je bilo tudi nje govo zadnje maščevanje.

Popoldne se je vsa tolpa odpravila na akcijo.Izvedela sem,da so jo pošteno izkupili.Več so jih naši hrabri partizani pobili,12 pa so ujeli živih.Med njimi se je nahajal tudi oni skvadrist.Zavriskala sem od veselja ko sem izvedela,da ne bo več požigal in moril nedolžnih ljudi.Neki tovariš mi je pozneje pravil,da je pred smrtjo na vse pretege zatrjeval,da je nedolžen.Tedaj se mu je približala neka ženska in mu dejala:"Ti si tisti, ki je danes umoril mojega moža in ga vrgel v gorečo hišo.Po teh besedah mu je zlezla groza v oči in je brez be-

sed obmolknil.

Mene so drugi dan odpeljali v Postojno in me spet na vse pretege zasliševati. Sklenila sem, da bom molčala tudi če mi je treba umreti. Zavedala sem se, da je bolje umreti in se pridružiti onim padlim borcem, ki so žrtvovali svoje življenje za lepše dneve slovenskega naroda kot pa postati izdajalec lastnih bratov.

Ko so švabobranci videli, da ne bodo od mene ničesar izvedeli in ker niso imeli pravih dokazov v rokah, so me izpustili. Nepopisno je bilo moje veselje, ko sem zopet uživala zlato svobodo. Ves strah in trpljenje sta bila na mah pozabljena. V teh dneh sem zopet spoznala, kaj pomeni zlaza svoboda. Koj sem se lotila dela in sem še isti dan izvršila listkovno in napisno akcijo.

B o j a n a

Dih v današnji Ljubljani

Asfaltne ceste. Nebo kot žgoča ponev. Prah se dviga. Avtomobil trobi in škropi. Tramvaj zvoní. Tak diha ritem v ljubljanski poletni dan.

Odkar je žica okoli Ljubljane, je v njej vzduh vročega poletnega dne. Povsod, kamor se ganeš, povsod vidiš ti sto prikazen v modrikasti uniformi domobranca. Na tramvaju jih je polno, spredaj in zadaj: Vozijo se zastoje. Greš mimo "daj-dama" zopet gneča. Pred kinom se drenajo in odriva je čakajoče na vstopnice.

Mlad študent, polizanega obličja si privihuje male brčice. Ogleduje se venomer okoli sebe, da bi videl, če kdo vidi njegovo epoletno: domobranski narednik.

Pa niso v Ljubljani samo ljudje tega kova, so tudi ljudje, ki drugače delajo, drugače mislijo. V njihovih očeh bereš nekaj, kar je čutil marsikateri pritajeni simpatizer domobranstva, kajti bal se je ognja teh oči, da se je branil obleči domobransko uniformo. Z povešeno glavo je šel mimo teh, ko si je prvič nadel znak izdajalca.

Casopisi vpijejo in radio kriči pred pošto: "Rupnik bo govoril!" Narod pokaži, kako slediš pozivu svojega pre-

zidentu. Pa to bi bilo za javno mnenje v Ljubljani premalo. Zato narede še več: vsakemu mestnemu oz. državnemu uslužbencu pošljejo v urad poimensko vabilo na zborovane-sicer....si lahko mislimo!

Tako hočejo te narodne spake varati samega sebe kajti, če je človek še tako slep za vse, mora vendar občutiti: Občinstvo kljubuje. Tako pa se naslanjajo nad pogledi prisilno zbrane množice, nad prisilno zbranimi podpisi. Tako si preganjajo strah, ki jim leze v kosti.

V tem dihu žive vsi oni, ki so še ostali v Ljubljani. Stare mamice, stari očetje, dekleta in otroci. Molče delajo, zbirajo zdaj podpise za Titovo Jugoslavijo, zdaj davek, zdaj literaturo. Toda v njih dušah se je vse lil molk.-

Okrog Ljubljane je ovita žica, kot morska strupe na kača. Cez to kačo pa peljeta samo dve poti: Prva v mrzlo Savo, druga pa preko St. Vida v "Veliki Reich".

Toda, kadar se ljudje snidejo, kadar se srečajo iz oči v oči, takrat je v njih ogenj: "To in to se je zgodilo na fronti....."

Nekje v stari ulici predmestja Ljubljane živi stara mamica. Že dve leti ne ve ničesar o svojem sinu. Kadar zasliši ime partizana, vselej pomisli na sina. Prišel pa je te dni k njej nek starejši človek, noseč v kapi malo pisemce. Vso prepognjeno in zmečkano je dišalo po znoju nešteti rok: "Tam daleč mama, proč od tvojega težkega vzdušja živim in upam, da te bo še dosegel moj glas, da še nisi mrtva. V rokah držim rusko brzostrelko in moja vera je trdna. Kmalu se vidimo!"

Kakor iskra v temni noči, kakor strel v soteski, tako se je razvnel glas po Ljubljani - ruska brzostrelka.

Tako žive naši ljudje po Ljubljani, tako žive in čakajo na nas. Če ne bi vedeli ničesar o nas, če nam ne bi mogli v ničemer pomagati, bi se vsi odmaknili od življenja in otopeli. Tako pa še žive in klubujejo tererju aretacijam in drugim podlostim.

Noč. Dež lije. V predmestnih ulicah razmočeno blato. V ulici je navidezni pokoj. Ljudje nekaj pričakujejo - niso še zaspali. Končno, vsi utrujeni napol zaspe. Toda - že zopet gredo. Avtomobil sveti z žarometom in išče številko. Katera je? Sliši se krik žene, otroci jokajo. - Nemški škorenj gazi blato. Zaprl je avto, domobranec vozi. Avto je odpeljal.

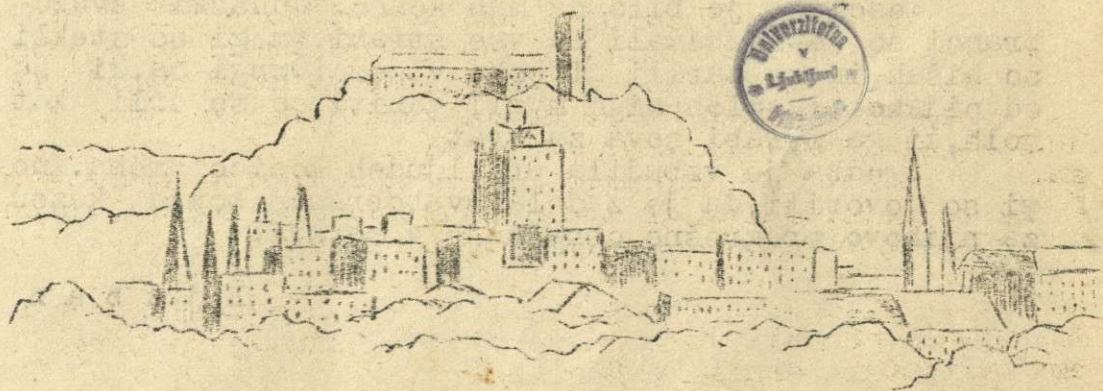
Ni jo več nikjer! Povsod, kamor se obrnejo sredni ki, isti hinavski pogled, lažni odgovor: "Ničesar ne vem o Mariji Kovač!"

Tam za Savo pa leži belo telo, lasje se razpletene čez obličje. Jutro je vstalo, truplo leži pokojno na naplavini - slovenska mučenica.

Tak je dih v Ljubljani. Na eni strani domobranci, in zopet domobranci. Na drugi strani trpeče ljudstvo, ki v delu ne pozna strahu pred žvižgom vlaka v Nemčijo, ki ne stoji samo ob misli: Jutri bom merda utopljenec v Grubarjevem kanalu ali Savi.

Dogodki se vrste, pestri dogodki, radostne vesti. Ljubljana se oživlja in molk se bo skoraj pretrgal. Dih v Ljubljani bo takrat svež in zdrav.

Z m a g o s l a v

ŠVABOBRANSKA VESELICA V CERKVI

Nekega dne je prikorakala v vas Ravnik pri Hotederšici "hrabra" četa švabobrancev. Ustanovili so postojanko in v "obrambo vere" takoj namestili v cerkvi strojnice in minomete. To svojo zasedbo prazne va si, pa so kar prvo nedeljo proslavili z obširno veselico na prostem.

Zabava je bila vseskozi odlična in napitnice nemško-slovenskemu bratstvu so kar deževale po omizju. Sredi najlepšega razpoloženja, pa se je zgodila s strani neba velika nesramnost. Vlila se je namreč peklena ploha. Švabobranci so zagrabili hitro mize in steklenice, pa hajd naravnost v cerkev. Tu se je zabava še z večjim hrupom nadaljevala. Kaj bi se ne, ko so pa tako zvito "panali" dež.

Kakor pa ima vsaka stvar svoj konec, tako ga ima tudi švabobrantska veselica. Baš, ko so sumljivo se majaje napivali "prezidentu" Rupniku, je udarila v zvonik strela. Dva švabobranta je takoj vrglo na nos, - kjer sta hitela poljubovati cerkveni prag, ki sta ga preje oskrunila. Ostali so v grozi spustili kozarce na tla in nekdo je zavpil: "Partizani so tukaj, že mečejo mine!"

Veselice je bilo na mah konec. "Junaški" švabobranci so se razbežali na vse strani. Mnogi so stekli po hišah, in se zarili globoko v senc. Drugi pa, ki se od pijanosti sploh niso mogli ganiti, so se drli kot polh, ki ga zgrabi sova za vrat.

Zgodba je vzbudila pri ljudeh kopico smeha. Mnogi so govorili, da je zadela švabobrante božja kazen za njihovo pregrešno obnašanje v cerkvi.

L j u b a n

Noč. Dež lije. V predmestnih ulicah razmočeno blato. V ulici je navidezni pokoj. Ljudje nekaj pričakujejo - niso še zaspali. Končno, vsi utrujeni napol zaspe. Toda - že zopet gredo. Avtomobil sveti z žarometom in išče številko. Katera je? Sliši se krik žene, otroci jokajo. - Nemški škorenj gazi blato. Zaprl je avto, domobranec vozi. Avto je odpeljal.

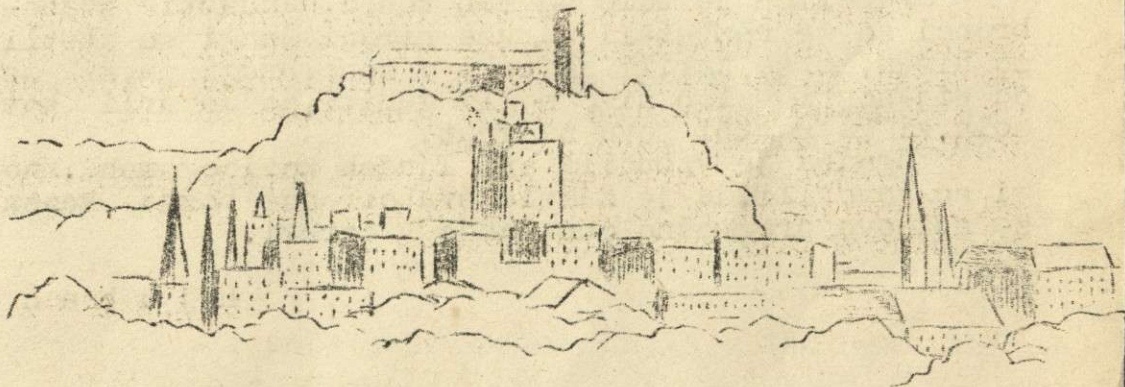
Ni jo več nikjer! Povsod, kamor se obrnejo sosedni ki, isti hinavski pogled, lažni odgovor: "Ničesar ne vem o Mariji Kovač!"

Tam za Savo pa leži belo telo, lasje so razplete - ni čez obličje. Jutro je vstalo, truplo leži pokojno na naplavini - slovenska mučenica.

Tak je dih v Ljubljani. Na eni strani domobranci, in zopet domobranci. Na drugi strani trpeče ljudstvo, ki v delu ne pozna strahu pred žvižgom vlaka v Nemčije, ki ne stoji samo ob misli: Jutri bom morda utopljenec v Grubarjevem kanalu ali Savi.

Dogodki se vrste, pestri dogodki, radostne vesti. Ljubljana se oživlja in molk se bo skoraj pretrgal. Dih v Ljubljani bo takrat svež in zdrav.

Z m a g o s l a v

ŠVABOBRANSKA VESELICA V CERKVI

Nekega dne je prikorakala v vas Ravnik pri Hotederšici "hrabra" četa švabobrancev. Ustanovili so postojanko in v "obrambo vere" takoj namestili v cerkvi strojnice in minomete. To svojo zasedbo prazne va si, pa so kar prvo nedeljo proslavili z obširno veselico na prستم.

Zabava je bila vseskozi odlična in napitnice nemško-slovenskemu bratstvu so kar deževale po omizju. Sredi najlepšega razpoloženja, pa se je zgodila s strani neba velika nesramnost. Vlila se je namreč peklena ploha. Švabobranci so zgrabili hitro mize in steklenice, pa hajd naravnost v cerkev. Tu se je zabava še z večjim hrupom nadaljevala. Kaj bi se ne, ko so pa tako zvito "panali" dež.

Kakor pa ima vsaka stvar svoj konec, tako ga ima tudi švabobranska veselica. Baš, ko so sumljivo se majaje napivali "prezidentu" Rupniku, je udarila v zvonik strela. Dva švabobranca je takoj vrglo na nos, - kjer sta hitela poljubovati cerkveni prag, ki sta ga preje oskrunila. Ostali so v grozi spustili kozarce na tla in nekdo je zavpil: "Partizani so tukaj, že mečejo mine!"

Veselice je bilo na mah konec. "Junaški" švabobranci so, se razbežali na vse strani. Mnogi so stekli po hišah, in se zarili globoko v senco. Drugi pa, ki se od pijanosti sploh niso mogli ganiti, so se drli kot polh, ki ga zgrabi sova za vrat.

Zgodba je vzbudila pri ljudeh kopico smeha. Mnogi so govorili, da je zadela švabobrance božja kazen za njihovo pregrešno obnašanje v cerkvi.

L j u b a n

Nase akcije

15. na 16. VI je MSV porušil progo Planina-Rakek. Porušeni je bilo 8 tračnic. Druga desetina MSV je porušila 10 telefonskih drogov na liniji Planina-Rakek in nabrala 1300 m bakrene žice. Skupina druge čete je porušila 10 telefonskih drogov in nabrala 2000 m telefonske žice.
16. na 17. VI. je MSV miniral dvotirno progo Logatec - Rakek 1300 m od postaje Logatec. Porušeni je bilo 8 tračnic. V isti noči je 1. četa porušila cesto Rovte-Logatec v dolžini treh metrov, v širini pet m.
17. VI. je prvi vod prve čete bil v zasedi na cesti Godovič-Hotederšica. Ob 6 uri je prišla mimo avtokolona 9 kamijenov, za njimi pa večje število švabobrancev in Nemcev. Po poročilu obveščevalcev je sovražnik utrpel 4 mrtve 8 težje, 7 pa lažje ranjenih.
18. VI. Ostrostrelska skupina je ubila 1 nemškega častnika, blizu bunkerja na Ravbarko - mandu.
19. na 20. VI. je MSV podrl 6 telefonskih drogov na liniji Logatec-Hotederšica. Pobrli so 900 m žice. Druga desetina MSV je porušila 4 električne droge v neposredni bližini Logatca.
26. VI. je naša patrula napadla pri Idriji nemško patrulo 6 mož. Ubita sta bila dva Nemca.
30. VI. je naša patrula zaplenila v Zadlogu 12 italijanskih pušk in eno brzostrelko.
1. VII. Ponoči je odred izvršil demonstrativen -

na Godovič. En vod je podrl 6 telefonskih drogov na liniji Godovič- Idrija ter nabral 200 m telefonske žice. Istočasno je bilo tudi porušenih nekoliko drogogov električnega toka.

na liniji Hotedersiva - Godovič je bilo porušenih 7 telefonskih drogogov in nabrano 200 m žice.

- 1 na 2.VII. je MSV porušil 3 elrk.drogove pri Oreheku, na liniji Postojna-Gorica.
- 2 na 3.VII. je MSV porušil elek.daljnovid Postojna - Trst, pri Hruševju.
- 3.VII.....je naša patrola napadla Nemce na Crnem vrhu. Radi premoči, se je morala umakniti, sovražnikove izgube niso znane.
- 3 na 4.VII. je MSV porušil 4 dvojne elek.drogove na cesti Laze-Ivanje selo.
- 4.VII.....Proslava sv.Cirila in Metoda, ob velikem kresu na Grmadi nad Planino. Obveščevalna patrola je napadla dva švabobranca na motorju, ko sta se peljala skozi Unec. Švabobranca sta zbežala, motor je zaplenjen.
- 6 na 7.VII. je MSV porušil 3 elek.drogove pri Kalcah na liniji Logatec-Hotedersica. Obveščevalna patrola je zaplenila v Dolo mitih 1 konja od be-ga.
- 7.VII.....Na cesti Idrija-Godovič je naša zaseda x napadla nemško patrolo 8 mož in jo pognala v paničen beg. Istočasno je bila naša zaseda napadena od druge sovražnikove za sede ter se je radi premoči morala umakniti. Sovražnik je utrpel dva mrtva in 1 ranjenega.
- 7 na 8.VII. je MSV porušil dvotirno železniško progo med Logatcem in Planino. Porušenih je bilo 6 tračnic v dolžini 70 m.
- 9 na 10.VII. je MSV miniral železniško progo med Planino in Rakekom. Porušena je ena kretnica,

dve kretniške in dve navadne tračnice v dolžini 50 m.

V isti noči je sabotažna skupina I. bataljona porušila na cesti Planina-Postojna 8 telefonskih drogov ter nabrala 300 m žice. Iste noči je patrola I. bataljona, vračajoča se iz Dolomitov, demonstrativno napadla Gorenji Logatec. Uspeh ni točno znan, vendar je po klicih "na pomoč" možno sklepati, da je bilo več ranjenih.

10 na 11.VII. (v noči) je MSV porušil na liniji Postojna - Gorica med Hruševjem in Hraševjem 3 električne drogeve, v skupni razdalji 150 m.

13.VII. V odredu so se javili 4 prestovoljci, od teh dva domobranska dezerterja, en terenec in 1 tovarišica iz Vipave.

13. na 14.VII. (v noči) je MSV porušil tri elek. drogeve na glavnem električnem vodu Logatec-Hotederšica. Isto noč je razrušil tudi telefonsko linijo Logatec-Kalce in nabral 350 m izolirane žice.

14. na 15.VII. (v noči) je MSV porušil 4 električne drogeve blizu Kalce, na liniji Kalce-Hotederšica v dolžini 200 m. Nabrane je bilo 200 m električne žice.

15.-16.VII. (v noči) Je MSV porušil dva električna stola pri Slavnah na glavnem električnem vodu Postojna - Gorica, v dolžini 200 m.

16.VII. Sabotažna skupina I. bataljona je nabrala na telefonski liniji Rakek-Postojna 600 m bakrene žice. Ostrostrelska skupina je ubila dva nemška stražarja na cesti Kozle-Senožeče ter prinesla od njih eno puško in eno pokrivalo.

17.VII. Zvečer je odšla ena četa na prehranjevalno akcijo v Gorenjo vas pri Logatcu.

21.VII. je edinica I. bataljona porušila cesto Grčarvec-Planina v dolžini 6 m, v širini 7 m, in v globini 1 m. V isti noči so bili porušeni,

4 telefonski drogovi in nabralo se je 500 m telefonske žice z linije Grčarevec-Planina.

Zaseda na cesti Planina-Rakek je zaplenila en par konj z opremo in eno vojaško vagonsko plahto. Istovčasno je mobilizirala dva tovariša.

22.VII..... je l.četa razrušila cesto Planina-Postojna v dolžini 6 m, v širini 8 m in v globini 2 m. Druga patrula je zrušila 4 tel.drogove in nabrala 500 m tel.žice na liniji Postojna - Rakek.

24.VII..... je naša zaseda med Malim Otokom in Zagonom napadla nemško kolono 200 mož iz bližine 30 m, ter z mitraljeskim ognjem ubila približno 8 Nemcev, več pa ranila.

Istega dne so naši ostrostrelci napadli domobransko zasedo pri Velikem Otoku. Izgube nismo mogli ugotoviti.

Iste noči je naša nočna patrula aretirala dva nemška dezerterja iz Postojne in zaplenila 2 puški in vso spremo. Iste noči je naša bojna patrula ubila na cesti Hoteč-Logatec enega švabobranca, kateri je nosil hrano švabobranski zasedi.

V isti noči je MSV porušil elek.vod v dolžini 300 m na liniji Grčarevec-Planina. Druga skupina je porušila telefonsko linijo Logatec-Kalce, ter nabrala 200 m žice. Istega dne je naša bojna patrula pri Slavni odkrila švabobransko skrivališče orožja v neposredni bližini postojanke, ter pri tem zaplenila lahki mitraljez in 2 it. puški.

25.VII..... je mobilizacijska patrula pripeljala 5 novomobilizirancev.

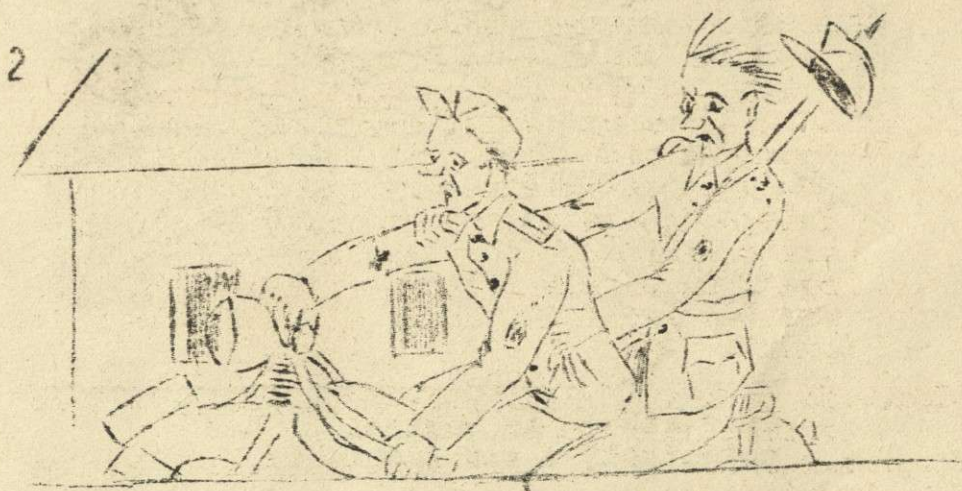
26.VII. je mobilizacijska patrula pripeljala 8 novomobilizirancev.

26.na 27.VII. je sabotažna skupina I.bat.porušila na liniji Ljubljana-Trst 7 tel.drogov ter nabrala 3000 m tel.žice. Mobilizacijska patrula je pripeljala 13 tov.

„MOTOR SO KUPOVALI...“

Ko so fantje proti vasi šli....!!!

Švabobrnce tam so srečali....

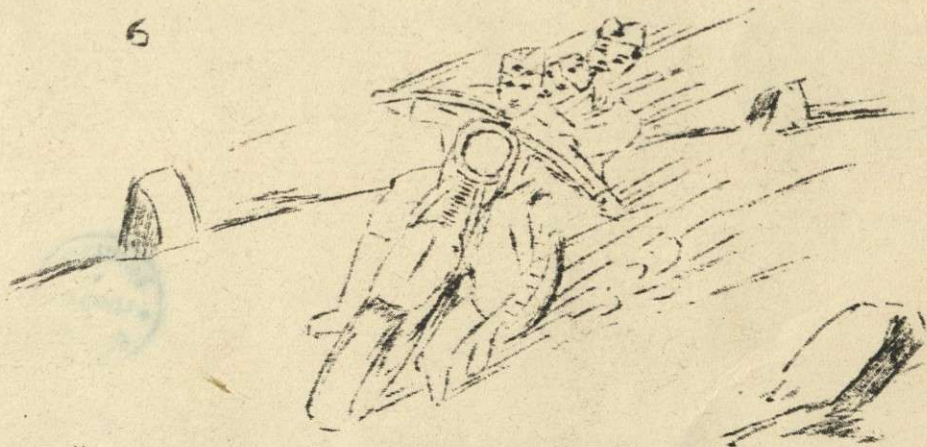
Zagrmijo: " Stej! - Puške v gotovs koj
švabobrancima pa ni za boj.

Urno sta jo že popihala,
motocikelj v kot zbrisala.

"Hej, počakajte Vi!" -- Stane zakriči,
radi bi za motor plačali.

Švabobrncev pa nikjer ni blo,
da bi se jima plačalo.
Motor zabrenči, nanj so seli vsi
in veselo proti gozdu šli.

Čikar čike zbira,
pestroji jih po tri,
in tak iz tristo čikov
sto cigaret dobi.

Ce pa kdaj škatle novo,
od sto dobi v dar,
stoštiridesetdevet,
iz njih naredi vsikdar.

Zato kadilci mladi,
ne mečte čike v stran,
raj čikarju jih dajte,
ki puši noč in dan.

O č e G a k i d a

